I. ÉVFOLYAM POŠTARINA PLAĆENA U GOTOVOM 7. SZÁM

HID

SUBOTICA, 1934 NOVEMBER HÓ

A **„HÍD“** a jugoszláviai magyar fiatalok társadalmi és irodalmi folyóirata. — Megjelenik havonként egyszer. — Szerkeszti a szerkesztőbizottság, amelynek tagjai: **Lévay Endre** (Szuboticáról), **Tóth Bagi István** (Noviszádról), **Varnyú Tivadar** (Becskerekről), **Kovács Sz. Zoltán** (Beográdból), **Schwarczer Gyula** (Szentáról), **Pál Sándor** (Szomborból) és **Faragó Imre** (Sztáribecsejről).

Tartalom:

Lévay Endre: Megemlékezés
Fehér Vince: Kultúrális helyzetünk felmérése
Nagy János: A falu: Lakodalom Muzslán
Rácz Sz. Gy.: A munka joga
Tóth Bagi István: Értelmi vagy ipari pálya?
Szende József: Sportproblémák
T. B. I.: Kell a magyar tanítóképző
H. Kara László: Eszmecsere
Czabai József: Halottak napján
Bencz Boldizsár: Kasbah (vers)

Figyelő:

Lévay Endre: A kisebbségi irodalom
T. Z.: Kassák L.: Az utak ismeretlenek
Szentgyörgyi L.: Makkai S.: A Táltos király
(—gner): A magyar szavak életéből

A „Híd“ üzenetei

Előfizetési árak:

Egy évre . . 30 dinár Félévre . . . 16 dinár
Negyedévre . . 9 dinár

Egyes szám ára 3 dinár.

Az a tragikus és mélységesen megrendítő hír, mely október kilencedikén este villámként futotta be az egész világot

Őfelsége Vitéz
I. Alekszandar király

mártírhalált halt Marseille-ben: az emberiség minden fajában, a népek minden rétegében a tiszteletnek, a fájdalomnak és a gyásznak legigazabb megnyilvánulását váltotta ki.

A Vitéz királynak adott hűség és ifjúi szeretet, amely a Jugoszláv kisebbségi magyar fiatalok lelkében élt, nagy részvéttel, mély gyászba borította az ifjú szíveket.

Vitéz Vezér volt, igazi katona, akinek neve a világháború veszedelmeiben, borzalmaiban bámulatos bátorságával és kitartásával örök példaként ragyog a történelemben.

Megfontolt és ingadozást nem ismerő államférfiú volt, aki mindég bátran szembenézett a veszéllyel s aki életének legutolsó percéig nagy harcosa volt a legszebb és a legszentebb gondolatnak: a Békének.

Jugoszlávia magyar fiatalsága mély gyászában és e hódolat szomorú percében lelkébe zárja a Régens szavait, amely minden igaz, tolerans és hűséges hazafinak a szabadságot és a jogegyenlőséget adja.

A holt király élő eszméjének e nagy diadalát nemzete az Egyesítő jelzőben örökíti.

Vitéz királyunkat Európa és a világ mélységes részvéte és a népek százezreinek zarándoklása kísérte utolsó útjára.

A harangok zúgnak. Megemlékezünk.

Nagy Királyunk neve halhatatlanul ragyog az örök emberi lélekben.

Kultúrális helyzetünk felmérése

A „Híd" előző számában Bakos Dávid cikke felvázolta az eddigi ifjúsági kultúrmunka lényegesebb szakaszait. Ezen kultúrmunka kezdeményezések sora, melyek csak előkészítették ifjúsági kultúrösszefogásunk talaját. Megállapíthatjuk, hogy szélesebb feladatot nem oldottak meg.

Valamennyi tudományos kérdésben az ifjúság állásfoglalása ingadozást mutat az egyeseknél, sőt itt-ott a nemismerés elutasító fenhéjázása található.

Ez bizony elég szomorú állapot, ha tekintetbe vesszük azt, hogy Bácska-Bánát a régi impérium alatt is csak félgyarmati terület volt, ahonnan ősterményeket, egyes iparágak számára nyersanyagot hurcoltak Pest, Bécs kultúrkörzetébe. De már kevésbé hozták mozgásba a friss vidéki emberi lélek-nyerserőt kultúrális értéktermelésben.

Itt úgy az öregek mint az ifjúság, főleg a végtelen dáridózásokban élte ki magát. A kultúra vidéki hordozóira színészekre, kivételesen magános írókra, tudósokra, mint ripacsokra, éhenkórász szerencsétlenekre tekintettek e tájon. E kultúr-fèrfiak kisigényűeknek, kisképzettségűeknek bizonyultak. Az értékesebbjeit mágnesként elhúzta a fővárosi élet forgataga s nem nagy örökséget hagytak a kisebbségi helyzetbe jutó továbbra is főleg őstermelő vidékre.

E vidék történelem-fejlődése is szegényes változatok nyomát mutatja. A Dózsa-féle és a negyvennyolcas jobbágyküzdelmek s a szintén negyvennyolcas nemzetiségi egészségesedésen, a világhábrú utáni impérium változáson kívül, alig van vidékünknek lényegesebb történelemfejezete az utolsó ötszáz évben.

A tudományok európai színvonalú ismerésébe nem kapcsolt háborúelőtti kispolgárságunk és középosztályunk; a háború előtt fejletlen, félig-zsellér proletárságunk, kik között ritka volt a világotjárt ember, nem szükségelhettek magasabb kultúrszempontokat és irodalmat. Vidékünk háborúelőtti kultúrtermése s lokális irodalma kevés híjján a semmivel egyenlő.

Ezen tényekkel magyarázható, hogy a jelenlegi aránylag fejlett irodalmi viszonyok közepette is íróink jórésze idegenbe menekül témáért. Általában pesti vagy egyéb kultúrközpontbeli főiskolai életükből, vagy utazásaik, külföldi kalandjaik, hadifogságuk élményei-

ből, a szerelem időtlen variációiból merítenek anyagot; s kevesen foglalkoznak szűkebb itthoni világunk régibb vagy újabb általános érdekű problémáival.

A történelmi vonatkozások szegényes felderítése lehetett oka annak, hogy a szuboticai „Napló" néhányév előtti történelmi regénypályázatán nyertes Arányi, hogy a szerb-magyar közeledés szolgálatába állíthassa regényét, kénytelen a pestkörnyéki Szent-Endre községig menni témáért, míg Karlóczai, a másodnyertes, fantáziából próbál történelmi regényt komponálni.

Anyanyelvünk tudományos ápolására, fejlesztésére nincsen megfelelő magasabb feladatú szervünk. Magános olvasás útján, mint egyetlen lehetséges módon, kénytelen képezni magát az ifjúság. Fenáll az a sajnálatos eset, hogy nem is juthat minden önképződni óhajtó ifjú könyvhöz. S egyáltalán a pénztelenség és a szaktudományok könyveinek hiánya folytán, még íróink és kultúrális vezetőink is nagynehezen képezhetik magukat. Vannak íróink, kik több könyvre valót írtak össze, mint amennyit elolvastak.

Az ifjak művészeti egyesülete megalakításának gondolatát épen e lap hasábjain vetették fel. Nem tudom a megvalósításhoz hozzá láttak-e már?

A legmodernebb politikai földrajz ismeretlen előttünk s ennek alapján községeink, falvaink ismertetése elvégzetlen. Gazdasági állapotuk, társadalmi színvonaluk, nemzetségi sajátságaik, indusztriális fejlettségük ismertetése kell, esetleg az író személyi benyomásaival tarkítva. Így szugesztívebbé teheti a falvakról, községekről készített képet. Persze nem anekdótázó modorban, ezt már részben elvégezték az előttünk-járók és nincs is szükségünk ilyetén készített tájismertetésekre.

Az anekdótázásból elég volt és a túlhajtott szépirodalmi fércmunkák szózáporából. Okos, egészséges tanulmányok kellenek.

A modern tudományok majdnem fantasztikus harca folyik az atomokkal, nem élősködhetünk falusi adomákon!

Valahogyan meg kellene szervezni az olvasást, egyes vidék csoportok képzését, hogy ne legyenek koruktól elmaradt fiatalok.

Széles függetlenségre van szükségünk szellemi területeken. Elég volt az öregek tanácstalan gyámkodásából. De hogy a vezetés miénk lehessen, biztosítani kell tudásfölényünket, a tudományok mai állásának megismerésével és gyakorlati eredményeinek felhasználásával.

Valamennyi utódállamokbeli magyar ifjúság állapotának ismertetése is elkelne. Eredményeiket és botlásaikat figyelembe véve okulásul felhasználni. Ezekkel szellemi termékeinket kölcsönösen kicserélni.

Természettudományilag is elég képzetlenek vagyunk. Még a természettudományok régebben elért eredményei is ismeretlen ifjúságunk széles rétegei előtt. Azok új dialektikus eredményeinek összegezéséről nem is beszélve. Statisztikát szakszerű tudományossággal talán senki sem készít kisebbségünket érdeklő feldolgozásban.

Matematikus nagytehetségeink lehetnek, de nem mutatkoznak gyakorlati téren, így elméleti erejükről senki sem vehet tudomást és társadalmi hasznosításuk sem sikerülhet.

A tudományok dialektikus szintézisbe jutnak egymással. Minden újabb kutatás közelebb hozza az eddig mereven külön-külön, zárt egységként kezelt tudományokat, részjellegüket és az egy nagyszintézisbe való tartozásukat mindinkább kidomborítva. A relativizmus épen úgy, mint a lélektani iskolák még egymással hadakozó, végeredményben egymást kiegészítő munkálkodásaival; a társadalomtudomány, az embertan stb. fejlődésének következtében mindjobban elvész tudományos képviselőik állásfoglalásából az idegenkedés. S az újabb tudósgenerációk, kiknek munkassága századunkba esik, körülbelül azonos alapfelfogást képviselnek, legfeljebb egyes részletek jelentőségének mértékelésével térnek el egymástól. Ez a részletekben való gazdagodást jelenti, az alapfelfogás csontvázán testrekerekítve a tapasztalás világát. Kivételt képeznek egyes szerencsétlen tudósok, akik nem a szabad kutatás, de az álmitoszok és fajbabonák vagy egyéb szabad véleményt lehetetlenné tevő tekintélytudomány kepviselői. Ezek minden igyekezete sem képes a mindenáron nagy tudomány-eredmények egybeilleszkedésének ártani. A tekintélytudományokat szégyenpirba vonja minden nap a kutatás egy-egy új beigazolt eredménye.

A tudományos kérdések valoságos hálózatát kellene cikkekben, cikkek sorozatában tárgyalnunk. Mert csak akkor lehet tiszteletreméltó valamely meggyőződés, ha tudományosan tisztázott világszemlélet eredménye.

Fehér Vince

Ne feledje
megújítani előfizetését!

A FALU

Lakodalom Muzslán

Írja: Nagy János 3

A muzslai lakodalom, a maga sokszinűségében, a régi idők mozgalmas vigasságainak emlékét idézi fel bennünk. A sokévi megszokás és a hagyományok megszabják az egybekelés rendjétmódját, úgy hogy az alkalmi versektől a „kisvőfény" rozmaringos kalapjáig, minden külsőség megismétlődik az egymást követő nemzedékek házasságkötésénél. Mint már előbbi cikkeimben emlitettem, Muzsla ujabb időkből származó telepités s lakóssága is a legkülönbözőbb vidékekről költözött ide; így aztán a népszokások is keveredtek s nehéz lenne kimutatni, mi honnan származik. Még nehezebb megállapitani, hogy az alkalmi versekből, mondókákból, mennyi az eredeti népköltés és mi származik a kalendáriumok vőfényrovatából. Úgy írom le a lakodalmat, ahogyan ma tartják.

Ha a lány meg a legény megszerették egymást, — „összeszoktak" — leánykérésre kerül a sor. Lánykérőbe rendszerint az örömanya és valami jó nyelves nagynéni vagy sógorasszony indul; ünneplő ruhában látogatják meg a lányosházat, ahol bevezetik őket a „nagyházba". A beszélgetés itt ilyenformán alakul:

— Hát tuggyák-e kentök mi járatba' vagyunk?

— Maj' mögmondik kentök.

— Hát lelköm, hosszú sora van annak. Mer én látom a pajta tetejin a galambot: párosával öszi az a búzát. Az öregök is aszonták, hogy: páros ökör, páros ló, páros élet a legjobb!

— Úgy van a'...

— A mi gyerekeinbül szép egypár cseléd lönne...

A leány anyja, a „siralomanya", a forma kedvéért szabódik először:

— Az a; egy kúdusbul kettő!

De végtére mégis kötélnek állanak s ha a lány is úgy akarja, „elkendőzik" egymást. A következő szombaton a jegykendőkkel feldíszitve mennek a pap elé a fiatalok „iratkozásra" és kézfogóra. Most már kezdődik a készülődés a lakodalomra: a rokon és ismerős házakat sorra járják a hívogató vőfények, „a kiskirály követei". (Vőfénynek jószavú embert kérnek fel rendszerint, akit a falu ilyen minőségben már elismert.) Ezek erre az alkalomra rózsás

kendőt tűznek a vállukra, jobbjukban pántlikás vőfénypálca, baljukban literbor — az üveg nyaka körül kerek fonott kalács. A meghívandók házába ezekkel a szavakkal lépnek be:

Dicsértessék a Jézus Krisztus!
Mink ide siettünk, mint folyó víz csavargó útján,
Be is léptünk e háznak ajtaján
Melynek piros rózsa nyílik
Mindnyáji ablakán.
Előbb is fölkérjük a háznak urát,
Hogy adna annyi helt ahol megállhatnánk
S pálcánk alsó végét földnek szegezhetnénk,
Kalapunkat rá is függeszthetnénk
És egy pár szót szólhatnánk:
Először is
Dicsérjük az Atyaistent,
Aki minket teremtett;
Másodszor a Fiuistent,
Aki minket megváltott;
Harmadszor a Szentlélekistent,
Aki minket megszentelt;
Negyedszer a szent Háromságot,
Aki rendelte a szent házasságot;
Ötödször a háznak urát és asszonyát,
Benne lévő családját,
De miáltal felszólítja
Kegyelmünk hajlékát
Varga József öröme napjára,
Ha meg nem vetnék
Szegényes hajlékát
Mert ő sem veti meg kegyelmükét:
Egy pár tányér ételre,
Egy pár pohár borra,
Rövid ideig való mulatságra,
Szombat délután egy órára
Szivesen fogadja.
Dicsértessék a Jézus Krisztus!

A meghívottak most sorra isznak a vőfény üvegéből s a hívogatók tovább állnak, hogy a legközelebbi rokonportán az egész jelenetet megismételjék.

A lakodalom napján úgy a menyasszony mint vőlegény házánál egyszerre gyülekeznek a vendégek, kit hova hívtak. Minden vendéget a vőfény fogad és köszönt be:

Tarts kormányt muzsikus! (a zene tust húz)
Dicsértessék a Jézus Krisztus!
Ime tisztelt vendéggel szolgálok,
Akit a násznagy úrnak átadok.

Fogadja szívesen a tisztelt családot
És az általuk hozott ajándékot.
Tessék násznagy uram, fogjon velük kezet
És mint a vendégnek, adjon egy kis helet.
Éljen! (ujabb tus)

A násznagy kezel a vendéggel, miközben ezeket mondja:

Örülök az ajándéknak
De még jobban a vendégnek.

Ezzel átveszi az ajándékot s leülteti a vendéget, akinek a nyoszolyólányok rozmaringot tűznek a mellére. Mire a násznép együtt van a vőlegény vőfényei elmennek a lányos házhoz „kikérni" a menyasszonyt s mind a két portáról egyszerre, de külön utakon indul a két menet a templomba. Az esketés után a menyasszony és vőlegény újra elválnak s ismét külön kerülve haza mennek. Az úton — oda és vissza — a legények rakják a „körösztöst", a lányok dalolnak, az egész násznép vígan kurjongat s a lakodalmi rigmusokból kijár mindenkinek. A nézőket megbecsülik:

Aki kiáll az uccára,
Piros alma a markába'.

Vagy

Jaj de sokan néznek minket
Áldja meg az Isten üket.

De már a kis vőfényt, a vőfély segítőjét, akinek nincsen semmi szava, megcsipkedik:

A kis vőfély tollas kosár,[1]
Ha felrúgik pokolba száll.

Vagy

A kis vőfény az út mellett
Mind lelegelte a füvet.

A vőlegényt sem kímélik:

Három tepsi túrós lepény
Pállott szájú a vőlegény.

A menyasszonyt rendszerint magasztalják:

Ez az ucca végel erre
Szép menyasszonyt viszünk benne.

Vagy

Ez az ucca kanyarodik
A menyasszony szomorodik.

Megesik persze, hogy a menyasszony multjában akad egy-két homályos folt s van olyan eset is, hogy „sietni kell" a lagzival. A muzslai földettúró ember tártkeblűségével teszi túl magát az ilyen „apróságon"; ilyesmiért nem szólnak meg Muzslán senkit, legfeljebb valami jókedvű legény kurjantja el magát, hogy

Férög esött a krumpliba
Gyerök van a menyasszonyba'.

A legtöbb alkalmi vers azonban a vendégség felvidítására szolgál:

[1] Régen a kisvőfény kalapját kakastollal díszítették; innen a gúnynév: „Tollas kosár". Ma már a kisvőfény is rozmaringot visel a kalapján.

Egy szem buza, egy szem rozs,
Esküvőrül gyüvünk most.

A piszkafa meg a horog
Ez köll nekünk nem a dolog.

A kútágas meg gém,
Más is huncut, nem csak én.

Kurjongatás, tánc és muzsika közepette érnek haza a lakodalmasok. A menyasszonyék portáján most járják el a menyasszonytáncot: minden vendég, gyerek, legény egyaránt, fordul egyet a menyasszonnyal s utána táncpénzt fizet. Az így gyűlt pénzen — régi szokás szerint — üszőborjút vesznek az új párnak. Közben megérkezik a kérő násznagy a vőlegény vőfényével és násznépével „kikérni" a menyasszonyt. Most ismét a vőfény veszi át a szót s az ő ékes mondókájából adom az alábbi töredéket:

— — — — — — — —

Nem vagyunk mi sem törökök sem rablók,
Hanem a kiskirály követei vagyunk.
Keressük azt a galambot,
Kit a kis királyunk magának
A szerelem kertjében fogott Stb.

— — — — — — — —

A kiadó vagy fehér násznagy beismeri, hogy itt van az a fehér galamb, de három lakattal van lezárva és kéri a principális násznagy úrtól a hozzávaló kulcsokat. Most a principális násznagy követeli, hogy mutassák meg neki a lakatokat; a lakat természetesen találós kérdés, a kulcs pedig a megfejtés. Pld.:

— Szögény embör mindennap lát; királyok, császárok ritkán látnak; Isten szent őfelsége sohasé lát. Mit?

— Magaszőrűt. (Hasonló sorú embert).

Vagy:

— Melyik a legerősebb ital?

— A víz, mer' malmot hajt.

Sok tráfás huzakodás után megkapja a principális a menyasszonyt, akit most véglegesen elvisznek az ura házába nagy diadallal, zenével és tánccal. Mire megérkeznek vár már a vacsora s rendesen el is tart éjfél utánig. Az étkeket legények hordják fel a vőfény irányítása mellett, aki minden fogást külön beköszönt. A paprikásra pld. a következő ékes verset faragták a muzslai vőfénygenerációk:

A magyar gusztusnak nincs a földön párja;
Magyar konyhán készül az étkek királya,
Mit el nem cserélnék a földön semmi mással:
Mennyben a szentek sem élnek paprikással.

Különben az egész vacsora során vége-hossza nincs a verselésnek. A vőfény kötelessége ugyanis szórakoztatni a társaságot s ő ennek a kötelességének legjobb tudása szerint eleget is tesz.

Igaz, hogy az egész falu betéve ismeri a vőfénymókákat — hiszen már az öregapjuk is hallgatta őket a saját lakodalmán — mindamellett jókat mulat, amikor sorra csúfolják az éthordókat, vagy pedig a saját házassága gyászos történetét szavalja a vőfény. Nekem helyszűke miatt sajnos lehetetlen ezeket a hosszabb mondókákat leközölnöm, pedig egyike-másika igazi remeke az érdes, de találó paraszthumornak.

Éjfél után bekötik a menyecske fejét, ami természetesen újabb tréfás célzásokra ad alkalmat. Közben megérkeznek a menyasszonyi ház vendégei „kárlátóba", ami természetesen növeli a jó hangulatot. Meg is virrad, mire a fiatal pár nyugodni tér; ilyenkor aztán dehogyis mulasztanák el a nénikék figyelmeztetni a menyecskét, hogy számolja ám meg a kisgerendákat az ágya fölött, mert el találja felejteni, hogy mit álmodott.

Most, mikor végére értem a muzslai lakodalom leírásának, látom csak igazán, hogy milyen hiányos az a kép, melyet felvázoltam. A körvonalak talán fedik némileg az élő valóságot, de bizony nagyon sok meleg tónus és pompás színárnyalat elsikkadt a tollam alatt. Úgy érzem azonban, hogy lesz idő, amikor eltűnnek a falunk uccájáról a „körösztöst" rakó lakodalmas menetek, mint ahogy eltűntek szobáinkból a tulipántos ládák. Talán már a bennünket követő nemzedék is csak a mi szavunkból fogja ismerni a mult virágos, nótás lakodalmait s akkor talán érték lesz ez a kis vázlat is.

A munka joga

Egész fiatal, tanuló, inaskodó életünket végigkíséri egy unalomig hangoztatott bölcs mondás, frázis: „A munka nemesít". Tanítóink, mestereink, tanáraink ezerszer és ezerszer elismételtették velünk ezt a rövidke mondatot, hogy vérünké váljanak a szavak és megtestesítőivé váljunk a gondolatnak. Igyekeztek elhitetni a fiatalokkal a fenti formula százszázalékos igazságát, hogy ezáltal erejüket lekössék a rendszeres munka számára, s hogy így törekvő szorgalmas, józan munkásokat neveljenek a közösségnek, akiket lelkesít a munka, a munka eredménye és célja. Mert a rendszeres munka valóban kitűnő egyensúlyzója a rapszódikus, kapkodásra hajlamos emberiségnek. Az előállított produktumban való gyönyörködés és a munkás, valamint családja életének nyugodt, biztos alapokra való helyezése — amely eredménye és célja munkájának — legfőbb biztosítéka az emberiség fejlődésének és haladásának.

De ma mindazok, akik a fenti gondolatokkal fognak az élet által rájukrótt munka elvégzésére, hamarosan kiábrándulnak a munka nemesítő hatásából. A munkás észreveszi, hogy egy kocsi igájába került, ahol részére lehetetlen a tervszerű munka és ahol bizony-

talan számára még a mindennapi kenyér is. A munka eredménye és célja elveszik az örökös hétköznapok szürkeségében, a munkás sekélyes örömeiben és nyomasztó gondjaiban. Kiút, menekvés innen már nem igen van s a munkát örömmel, kedvvel kezdő ifjúmunkásból testileg legyengült, lelkileg demoralizálódott egyén lesz, aki az emberiség szebb jövőjének és kultúrájának kiépítésére már nem alkalmas.

Itt már döntő szerepet játszik a mindennapi élethez szükséges garasok megszerzése és senki sem azért dolgozik, mert a munka jó, a munka nemesít és hogy az általa készített tárgy szép és gyönyörködtet. Itt tökéletesen elveszett a munka igazi célja és eredménye.

A család növekedésével növekszik a munkás által kielégítendő szükségletek száma és így kénytelen mindig többet és többet dolgozni, hogy keresetével fedezhesse a család szükségleteit, tekintet nélkül arra, hogy van-e kedve és ereje a megnövekedett munkát huzamosabb ideig elvégezni. A túlfeszített munka azután így változtatja át a kezdetben még kedvvel és örömmel kezdett munkát egyhangú robottá, földrehúzó járommá, amely biztosan öli ki az emberből a szép és nemes iránti érzést.

A világ munkásainak főleg a kézi munkásoknak csak egy kis része kap öreg napjaira nyugdíjat s hogy munkaképtelen napjaira elkerülje a koldulást, a tökéletes elzüllést még fokozotabb erővel kénytelen dolgozni, arra az időre gondolva, amikor már a munkából kikopva valami csekély kis tőkére támaszkodva kell várnia az elmúlás szomorú, megváltó pillanatát. Ezért kénytelen szükségleteit még jobban leredukálni és életét még szerényebbé tenni. A munkaadók által diktált kiméletlen tempójú munka idő előtt munkaképtelenné rokkanttá, idegroncsá teszi a munkást s életük második fele, mely kevésbé termékeny, még bizonytalanabb, még reménytelenebb tengődés egyik napról a másikra.

A tömeg ma kényszermunkát végez a létfentartáshoz szükséges garasokért, a beláthatatlan szürke tömegnek csak a megélhetés szomorú gondja jut, míg munkája termékenységét az emberiségnek csak egy kis töredéke élvezi, egy szűk arisztokratikus kör. Így azután az eszménykép, a fénylő jelmondat „a munka nemesít" egy színes szappanbuborékká válik, amely a ma rideg valóságában szétpattan és szertefoszlik.

Pedig ez a frázis százszázalékos igazságot tartalmaz. Mert ma mindennél nagyobb szükség van az igazi, lelkesedéstől átítatott munkára, amely végre kiharcolhatja azt az új rendszert, új életet, amelybe beleilleszkedve az emberiség folytathatja örökös marsát a tökéletes élet, a tökéletes világ kultúrájába. Ott majd megfelelő fokon fog ragyogni frázisunk, amelyhez ragaszkodunk, mert benne érezzük a súlyos jelen megjavításának lehetőségét.

A mi életünk az öntudatos munka, amely egy igazságosabb jövő alapját rakja le. Tudjuk, hogy csak a becsületes, lelkiismeretes munkával lehet sikert, maradandó sikert elérni. A lelkiismeretes

munkaadásnál és a becsületes munkánál nem fogjuk látni a munka taposómalmában időelőtt megvénült fizikai és szellemi munkásokat, a dolgozó tömegek nyomorát.

Ne kössük egy egész életre az íróasztalhoz vagy a gyalupadhoz azt, akit hajlamai és képességei egy egész más munkakör felé hajtanak. Mindenki álljon arra a munkahelyre, amelyre képességei jelölik s ott végezzen lelkiismeretes munkát az összesség javára. Akkor nem történhetik meg, hogy a munka silány árút termeljen vagy hogy lelkiismeretlen nagyképűek hazárd játékukkal élniszerető embermilliók egyetlen vagyonát, Jánosok, Jovanok, Johnok életét veszítsék el. Minden bajt, gyűlöletet, diszharmóniát a hozzánemértő, munkakörüket nem szerető, felületesek kontárkodása idézi elő.

Csak annak lehet joga az élethez, aki dolgozik vagy hibáján kívűl nem dolgozhat. Csak a dolgos, tehetséges emberek élvezhetik a munka által szerzett előnyöket. A munka joga a sérthetetlen jog, legyen az akár szellemi vagy testi. Nem tűrhetünk parazitákat, akik abból élnek, hogy másokat egy egész életre a taposómalomba küldenek. Ez nem utópia, hanem a való élet egyetlen, tiszta hangja. Az emberi önzést kell felváltani a kollektív öntudattal, amely megnyitja széles kapuit a tehetségeknek.

Ennek pedig egyetlen lehetősége az, hogy a gyermeknevelést a sovinizmustól mentes állam vegye maradéktalanul a kezébe lehetőséget adva a tehetségek teljes kibontakozásának. Így majd egy új gazdasági és kultúrális erő alakul, amely képes lesz a megnagyobbodott és megszaporodott munkát elvégezni. Így változhatnak át a földhöz húzó súlyos terheink és apró örömeink egy kiegyensúlyozott, boldogabb munkáséletté, ahol az emberek örülni tudnak a munkának, az életnek.

Rácz Sz. György

A »Híd« a fiatalok lapja!

Értelmi vagy ipari pálya?

Két érdekes véleményt hallottam a napokban két jogász barátomtól. Az egyik, aki jórészt rajta kívül álló okok miatt történt halogatás után most végre, keményen készült a vizsgákra, a következőket mondotta:

— A kisebbségi magyar fiataloknak nem érdemes intellektuális pályára menni, tanárnak, orvosnak vagy ügyvédnek készülni. Legjobb, ha ipari pályára lépnek, mert ott kisebbségi voltuk mellett is érvényesülnek, míg az intellektuális foglalkozási ágaknál mindenütt legalább is hendikepet jelent a megélhetésért folyó küzdelemben az a tény, hogy kisebbséghez tartoznak. Még a pörösködő magyar földműves is szívesebben adja ügyét államnyelvű ügyvédhez, mert az a meggyőződése, hogy az nagyobb eréllyel képviseli majd az igazát, mint a kisebbségi ügyvéd. Legjobb, ha elhúzódunk az intellektuális pályáról és ipari vagy kereskedelmi pályára megyünk, mert ipari téren küszöbölhető ki a legjobban a kisebbségi állapotból származó hátrány. Az iparban csak az árú minősége a fontos és semmi más.

Egy másik jogász barátom viszont, aki „mellékesen" egy gyárban dolgozik és mint munkás keresi a kenyerét, a következőkép nyilatkozott:

— Csak ipari pályára ne menjen az ember, mert ott olyan nagy a versengés, hogy az elképesztő. Hatalmas munkanélküliség uralkodik minden téren és a rosszul szervezett, vagy egyáltalán nem szervezett munkások egymás szájából veszik ki a kenyeret. A most érkező fiatalokat kihasználják, a régi drága munkaerők helyére állítják és az éhbér feléért dolgoztatják. Egyáltalán nincs is kilátás még olyan fizetésre se, amellyel az ember a szűkös táplálkozáson kívül más igényét is kielégítheti. Az intellektuális pályákon az ember, ha már éhezik, legalább szabad, bizonyos mértékben a maga ura, de az ipari munkás amellett még rabszolga is.

Ime két teljesen ellentétes vélemény a magyar ifjúság elhelyezkedéséről. Ha alaposan megvizsgáljuk a kérdést: mindkettőben sok igazság van. Nagyon nehéz az intellektuális pályákon való elhelyezkedés, de — ha lehet — még súlyosabb feladat az ipari pályán való megélés is.

Mindkét pálya egyformán tövises. Mégis melyiket válassza

inkább az életbe induló ifjú? Szabad-e azokat, akik értelmi foglalkozásra szánták magukat, lebeszélni erről és azt a tanácsot adni nekik, hogy akár az érettségi letétele után is iparosoknak vagy kereskedőknek menjenek és ne tanároknak, ügyvédeknek, orvosoknak, mert jaj azoknak, akik ez utóbbi hivatásokat választják, a nyomor, éhezés jut nekik osztályrészül? Viszont szabad-e az ipari pályákra készülőket elrémíteni és más foglalkozási ágra kergetni?

Először is állapítsuk meg, hogy ma a magyar ifjúság soraiból aránylag kevesen lépnek intellektuális pályára. A közel félmilliós magyar kisebbségnek mindössze egy al- és egy főgimnáziuma van, amelyeknek látogatottsága aránylag csekély. Igaz, a többi államnyelvű középiskolákban is tanulnak magyar fiúk és lányok, de viszonylag kis számmal. Nem lehet tehát arról beszélni, hogy a magyar kisebbség intellektuális téren a túltermeléstől szenvedne. Sőt.

Az is igaz ugyan, hogy a magyar ügyvéd majdnem kizárólag a magyar ügyfelekre van utalva, viszont a magyar pörösködők szívesen keresik fel a más anyanyelvű ügyvédeket is. De még akkor sem található nagynak a magyar egyetemi polgárok száma, ha ezt az általános tünetet is tekintetbe vesszük. Itt gondolni kell arra is, hogy a most feltörő magyar jogászgeneráció már teljesen alkalmazkodik a háború utáni megváltozott követelményekhez, új nexusokat szerez, úgy hogy képes lesz a kisebbségi klienseket megszerezni magának. Ugyanez áll többé-kevésbé más értelmiségi pályára is, kivéve talán a tanárit. Rövidebben és egyszerűbben: az új nemzedék jobban beleszokik a változott helyzetbe, mint a régi és ezért talán majd könnyebben is meg tud élni.

Intellektuális téren is nagyon súlyosan érint bennünket az általános gazdasági helyzet, de az ipari téren a elhelyezkedési kérdés megoldásánál már teljesen a válság lép előtérbe és a kisebbségi kérdés elhalványul. Igaz, ha az ipar terén normális állapotok uralkodnának, ha a munkanélküliség lecsökkenne legalább a háború utáni első évek színvonalára, akkor a kisebbségi fiataloknak a legjobb pálya az ipari lenne. Az iparban egyedül a tudás, a szorgalom és az előállított árú minősége határoz. A szakképzett kisebbségi iparost mindig szívesen alkalmazák, nemcsak szűkebb hazájában, hanem az ország bármely részén is megbecsülik és megfizetik. Nem korlátozza az anyanyelve, sem kisebbségi mivolta.

Igen. Kitűnő pálya lenne az ipari a szorgalmas, törekvő kisebbségi ifjúságnak, ha . . .

Dehát itt a gazdasági válság, amely már úgylátszik állandósult. Annyira állandósult, hogy be kell rendezkednünk a tartós gazdasági depresszióra.

Egyik pályát sem lehet nyugodt lélekkel ajánlani mint olyant, amelyre a kisebbségi ifjúság teljesen rábízhatja jövőjét. Mindkét foglalkozási ágra rámondhatják a csüggedők: kilátástalan.

Melyik pályára lépjen tehát a kisebbségi ifjú? A felelet a mai körülmények között csak ez lehet:

Amelyikhez hajlama van. Más meggondolás, mérlegelés nem sokat ér a mai szeszélyes időkben. Azt végezze, amihez hajlama van, amin kedvvel, ambicióval dolgozik. (Sajnos, a mai időkben azt is nehéz, vagy sokszor lehetetlen keresztülvinni, hogy hajlama szerinti pályát válasszon az ember). S ha már a kedve szerint igazódott, akkor becsületesen, szorgalmasan dolgozzék, tanuljon, folyton képezze magát, mert minden foglalkozási ágban elsősorban a képzettség a döntő...

Tóth Bagi István

Sportproblémák

— Vázlat —

Az emberi testnevelés, a sport, az utolsó évtizedek alatt óriási léptekkel haladt előre a civilizált világ majd minden államában; épen azért jelentősége kilépett a nemzeti és helyi viszonyok köréből és testi — fizikai lényege mellett társadalmi — gazdasági jelentőséget nyert.

Így tehát a szempont, mely szerint a sporthoz közeledni kívánunk, először is a szorosabb értelemben vett testnevelés kérdése. E szerínt az egyes sportágakat külön vizsgálat tárgyává tesszük, megállapítandó, hogy melyek előnyösek a test fejlődésére és edzésére és melyek kevésbé előnyösek, vagy ártalmasak.

A vízisportok (úszás, vízipoló) a legjobban felelnek meg azon ideális követelményeknek, hogy a test úgyszólván minden izma részt vegyen bennük. Ámde nemcsak az összizmok aktív részvétele, hanem a test külön edzése a hideggel szemben szintén fontosan számba veendő, mert ezáltal bizonyos védekezést (prophylaksist) nyújt a hüléses megbetegedések ellen. A vízisportok földrajzilag bizonyos helyekhez vannak kötve (tenger-, folyó-, tópartok). Az utóbbi évtized alatt ezen a téren a vízisportok népszerűsítése, fedett uszodák építése stb. fontos fejlődést jelentenek.

A test számos izmait, de főképen az alsó végtagokét veszi igénybe a futbalsport. A belső szervek közül a tüdők és a szív teljesítőképességét fokozza.

A szabadgyakorlatok és a szertorna hasznosságát illetőleg a futbalsportot is megelőzi. Az utolsó években főképen a szabadgyakorlatok művelése terjedt el; nem kis mértékben járult ehhez a rádióstudiókban bevezetett tornaoktató és gyakorló órák, miáltal a rádióhallgató közönség szakszerű és könnyen hozzáférhető kiképzésben és gyakorlatokban részesül.

Az atlétikai sportágak (sikfutás, magasugrás, súlydobás birkózás, bokszolás stb.) a test bizonyos izomcsoportjainak fejlettségét fokozzák, ezen a téren azonban a rekordok felállítása a teljesítmények olyan felfokozását igénylik, amely már a hasznosságból

ellentétébe az ártalmasságba csap át, miért is egyes belső szervek beteges túltengéséhez vezetnek (pl. a birkózók szívnagyobbodása). Az úgynevezett ekszkluzív sportok közül a lawn-tennist és a vivást említjük meg. Mindkét sportág speciálisan a karok izmainak fejlesztésére szolgál.

A szűkebb értelemben vett testnevelés mellett fel kell említenünk a sportnak az emberi kedélyre tett úgynevezett lelki hatását. A napi egyhangú fizikai vagy szellemi munka után üdítőleg hat az idegrendszerre, főleg azon sportok üzése, melyek nem igényelnek túlzott testi teljesítményeket. Itt azután optimálisnak a testi és szellemi teljesítmények arányos és mértékletes volta tekinthető.

Most azután áttérhetünk a sport gazdaság-társadalmi vonatkozásainak felvázolására. A széles rétegek sportjává, úgynevezett tömegsportokká csak azon sportágak fejlődhettek, melyek anyagilag nem jelentenek nagyobb megterhelést. Ide tartoznak a vízisportok, futbal és a szabad tornagyakorlatok. Aszerint most már, hogy az egyes sportágak milyen mértékben tudják a közönség érdeklődését megnyerni, a sporünnepségek, mérkőzések rendezése által, megteremthetik maguknak anyagi bázisukat. Ezzel eljutottunk a gazdaság-társadalmi problémák közül a profeszionalizmus kérdéséhez. A profeszionalizmus lényege hivatásszerűen, anyagi ellenszolgáltatásokért sportolni.

Gazdasági rendszerünk struktúrájához kell visszanyúlnunk, hogy magyarázatát nyerjük ennek a korszerű jelenségnek. Az árútermelő társadalomban természetszerűleg a sport-teljesítmények is bizonyos fokon túl árúszámba mennek.

Kirívó példák erre a bokszmérkőzések megrendezése a világbajnokságért stb., ezeknek intézményesítése hivatásszerű alapon, hol az impresszáriók óriási hasznokat vágnak zsebre, míg a szereplők testi épségük és sokszor életük kockáztatásával szolgálnak rá díjazásukra.

A futbalsportban hasonlóképen jelentkezik a profeszionalizmus, ahol ugyanis az egyes klubbok hatalmas bürokratikus aparátust tartanak a játékosok produkciójáért befolyt összegekből.

A profifutbalistákra mért felfokozott teljesítmények pár év alatt túlhajtják izmaikat és tönkreteszik belső szerveiket, miáltal a játékképtelen profifutbalista a munkanélkűliek vagy rokkantak sorsára jut, nem lévén egyébként produktív foglalkozása.

A futbalsportban kevésbé fejlett országokban, mint nálunk is, az álprofeszionalizmus rendszere van bevezetve, amely még igazságtalanabb, mert ugyanazon egyesületben az amatőr játékosokat játsza ki a profeszionisták ellen és viszont. A profeszionalizmus és álprofeszionalizmus erkölcsi visszahatása rendkívül romboló, mert az ilyen játékosok rendszerint fiatalok, elhanyagolják foglalkozásukat, legyen az fizikai vagy szellemi és a sportra vetik magukat, itt azután sokszor korán elveszítve játékképességüket, mint fentebb említettük, foglalkozás nélkül állnak a társadalomban.

Láthatjuk, hogy a profeszionalizmus jelen társadalmi-gazdasági

berendezésünk produktuma s mint ilyen, épp úgy alá van vetve a gazdasági krízisnek, mint a többi foglalkozási ágak.

A nyomor, mely a profifutbalisták között az utóbbi évek folyamán az egyes világvárosokban megmutatkozik, nagyon is jellemző jelenség.

* * *

A továbbiakban Szubotica futbalsportját kívánjuk vizsgálat tárgyává tenni. E sportág fejlődését illetőleg röviden megemlítjük, hogy Szuboticán 1880 táján alakult az első sportegyesület, a „Szuboticai Sport", mely a 90-es évek végén tért át a futbalsport művelésére. 1902-ben alakult meg a „Bácska" atlétikai futbalklubb, mely azonban majdnem kizárólag a futbalban merítette ki tevékenységét s mint ilyen tekintélyes vidéki egyesületek nívójára küzdötte fel magát. 1913-ban alakult meg a „Munkás Testedző Egyesület", mely azután a futbal mellett a könnyűatlétikát is népszerűsítette. 1918 után újabb lendületet vett a futbalsport Szuboticán s a gazdasági konjunktúra alatt gombamódra szaporodtak az újabb egyesületek. Ugyancsak a fellendülés idejére esik a két szuboticai élegyesület országos viszonylatban elért eredményei, a „Bácská"-é 1920—1922, a „Szand"-é 1927—1929-ig. A gazdasági krízis fokozásával hanyatlott a szuboticai futbalsport nívója, az egyesületek támogatása mind gyérebb lett, a mérkőzéseket látogató közönség száma megcsappant. A játékosok nagy száma nem tudott elhelyezkedni az új nehéz gazdasági körülmények közepette.

Erre az időszakra esik a gyárcsapatok — álprofeszionalizmus — fellendülése, magukba szívják a munkanélküli játékosok javát és egzisztenciát biztosítanak neki. Így azután nem véletlen, hogy a szuboticai alszövetség 24 elsőosztályú egyesülete közül az apatini „Tri Zvezde" — gyári csapat — nyeri az 1933. és 1934. évi bajnokságokat.

Miután nagy vonásokban letárgyaltuk a szuboticai futbalsport fejlődését, játékkultúrális vonatkozásait és figyelmünket az egyesületek gazdasági feltételeire is ráfordítottuk, szükségesnek tartjuk egypár fontosabb adat közlését. A szuboticai alszövetséghez 9 elsőosztályú és 5 másodosztályú szuboticai egyesület tartozik, 489 aktív játékos létszámmal, — a vidéknek kb. 40 első- és másodosztályú egyesülete van kb. 800 aktív játékossal. Szuboticán legtöbb aktív játékosa van — 59 — a „Fako"-nak — gyári csapat —; legkevesebb — 23 — a „Privrednik"-nek, kereskedelmi és iparostanoncok egyesülete.

Ami a játékosok társadalmi rétegződését illeti, úgy a tisztviselők — állami-, városi- és magántisztviselők — száma 69, fő- és középiskolások 41, ipari munkások, kereskedelmi alkalmazottak 379. Nemzeti megoszlást illetőleg kb. 170 magyar játékosuk van a szuboticai klubboknak (ez a szám közel 50%-át jelzi az aktív proletárjátékosoknak).

Az itt felsorolt adatok élénken illusztrálják, hogy a futbal a

széles néprétegek sportja, de egyben látjuk azt is, hogy ennek megfelelően mennyire alá van vetve a gazdasági élet általános jellegű változásainak. A futbalnívó emelkedése párhuzamosan halad a konjunktúrális fellendüléssel s hanyatlása a krízis és a depresszió következetes jelensége.

Végül pedig szabad legyen megjegyeznem, hogy közleményem, miként alcíme — Vázlat — is mutatja nem tarthat teljességre számot, hisz talán nem is ez voltaképpeni célja, hanem épen az olvasóközönség érdeklődését kívánja felkelteni a sport gazdaságtársadalmi vonatkozásait illetőleg s így ösztönzőleg hatni a témakör esetleges kiegészítésére vagy pedig a tárgyat megillető vita felidézésére.

Szende József

Kell a magyar tanítóképző

A beogradi magyar tanítóképző ügye az utóbbi időben igen nagy port vert fel és joggal, mert nem szabad takarékoskodni a szavakkal, a meggyőző érvekkel, de legkiváltkép a tettekkel ott, ahol magyar iskola, magyar kultúrérték megmentéséről van szó. A vita során kialakult egy határozott vélemény, amelyet a magyar kisebbség nagyrészének a tanítóképzővel kapcsolatban elfoglalt álláspontjának lehet tekinteni. Ez a közvélemény összegezve a következő: 1. Szükség van magyar tanítóképzőre, amely jól képzett magyar tanítókat ad a kisebbségi magyarságnak. 2. Múlhatatlanul szükséges egy alaposan kiépített szervezet, amely kezében tartja a képezdészek anyagi támogatását. A szervezet tisztségei ne csak tiszteletbeli címek legyenek, hanem aki elvállalta ezt a nemes és fontos munkát, az valóban dolgozzék is. A szervezet terjedjen ki minden magyarlakta városra, falura és úgy végezze munkáját, hogy az adakozók közvetve ellenőrizhessék is a tanítóképzőbe iratkozott magyar fiúk ellátását. A szervezet idejében végezze el munkáját, vagyis a következő tanévre még nyáron készüljön és ne történhessék az meg, hogy az utolsó pillanatban, amikor már a tanítás megkezdődik, derüljön ki, hogy nincs meg a magyar tanítóképző anyagi feltétele.

Több egészséges ötlet merült fel, hogy a magyar képezdészek ellátásának terhét egyenletesen osszuk el az egész magyar kisebbség vállán, vagyis, hogy minden magyar egzisztencia kivegye részét a kultúra jövendő alapozóinak taníttatásából. Ez fölöttébb fontos, mert a magyar tanítóképző — ezzel tisztában kell lennünk — nem évi néhány tízezer, hanem sok tízezer dínárt emészt meg. A költség évről-évre emelkedik. Ha húsz fiú havi ellátása az internátusban tízezer dínárba kerül, akkor az egy évi ellátás körülbelül

kilencvenezer dínárra rúg. A következő évben már kétszer kilencvenezer, — száznyolcvanezer — a harmadik évben háromszor kilencvenezer dínár és így tovább. Az ötödik évben, még abban az esetben is, ha egy osztály eltartása — szűken számítva — csak évi 75.000 dínárba kerül, összesen 375.000 dínárt kell áldoznia a jugoszláviai magyarságnak.

Hatalmas összeg. De ha csak ezen múlik a magyar tanítóképző sorsa, meg kell adni, elő kell teremteni akár a föld alól is. Erre a kemény munkára, a föld alól való előteremtés nagy feladatára szükséges egy lelkes, szívós szervezet. Háromszázezer dínár — ha a magyarság számát vesszük — alapjában véve, nem óriási összeg, de tekintetbe kell venni, hogy az adakozásból a magyarságnak csak egy rétege veszi ki részét.

Miért kerül a magyar tanítóképző fentartása ilyen nagy összegbe?

Nem ismerjük ugyan közelebbről a magyar képezdészek anyagi viszonyait, de biztosra vesszük, hogy egy fiúnak a szülei sem tudják viselni a költségeket, vagyis csupa szegény család íratta be gyermekét a képzőbe. A tanítói pálya nem ígér karriért és nagy fizetést, azonkívül a minden új intézménnyel szemben megnyilvánuló valamelyes bizalmatlanság teszi azt, hogy amely család csak teheti más pályára adja a gyermekét, olyan pályára, amely ha talán a valóságban már nem is, de a közhitben még mindig úgy szerepel, mint a tanítóinál jövedelmezőbb. Így tehát a magyar társadalom, ha a tanítóképző diákjait segélyezi, azonkívül, hogy a jövendő magyar oktatás ügyét szolgálja nemes és humánus dolgot cselekszik azzal is, hogy a tanulni vágyó *szegény magyar fiúkat* istápolja, egzisztenciához segíti őket.

Feltétlenül szükség van arra, hogy a kisebbségi magyar társadalom rendelkezzék céljainak megfelelő magyar tanítóképzővel. Éppen ezért, ha a tanítóképző támogatását szilárd alapokra akarjuk helyezni, okvetlenül meg kell alakítani az országos bizottságot, amely személyeken és egyéni ambíciók ütközéséből származó küzdelmen felülemelkedve előrelátóan és lelkiismeretesen végzi feladatát.

A háború előtt az itt élő magyarság szívesen küldte gyermekeit a tanítói pályára. Nemcsak az értelmiség, hanem az iparos és földművesosztály is. A tanítót falvainkban mindig megbecsülték és szerették. Ezen a vidéken a tanítói hivatás nem volt túlságosan nehéz és küzdelmes, ezért igen sok falusi kisbirtokos beíratta gyermekét a tanítóképzőbe. A háború után azonban ez a pálya magyar tanítóképző hiányában úgyszólván elzáródott a magyar tanulóifjúság elől, amelynek kisebbségi volta miatt még több más pályáról is le kellett mondania. Korlátozódtak az elhelyezkedési lehetőségek és ez nagyban fokozta a magyar értelmiségi fiatalok nyomorát, amely a gazdasági válság következtében már különben is elhatalmasodott. A magyar tanítóképző teljes megvalósítása már csak azért is hatalmas jelentőségű lenne, mert új elhelyezkedési

lehetőséget nyitna meg és csökkentené az intellektuális ifjúság nyomorát, ideges feszültségét.

Az egykor a városi értelmiség által nem sokra becsült tanítói pálya ma már a nyugalmas, biztos állás délibábjaként tűnik fel a szegénysorsú tanulóifjúság szemében. Nagyon sok egyetemre felíratkozott érettségizett diák örülne, ha módot találnának arra, hogy átléphessen a képző legfelsőbb osztályába és egy év mulva már kész tanító lenne, akinek a kinevezése sem váratna magára sokáig. Szívesebben tanulna a preparandián abban a reményben, hogy jövő őszre már állásban lesz, mint hogy a napi megéhetésért folytatott közelharcban tanuljon még három-négy évig az egyetemen és azután diplomával a kezében álljon és várjon a szerencsére, kezdje előről a száraz kenyérért késhegyre menő küzdelmet. Reális anyagi alapokra kell fektetni a magyar kultúrális célokat hűen szolgáló tanítóképzőt.

T. B. I.

ESZMECSERE

Hozzászólás a nőkérdéshez

Ezzel a címmel a „Híd" hatodik számában jelent meg egy tanulmány, melyhez, bár nem áll szándékomban a vita kihívása, hozzá szeretnék szólani.

Az első kérdés volna, hogy mi az az „állatiasan alacsony helyzet". Nézetem szerint csakis az lehet állatiasan alacsony helyzet egy alany felfogásában, ami már átment a tudatba. Ezek szerint úgy a szamojédeknél, mint egyébb vadász népeknél ez a sors a nő részére nem létezik, mert nincsen ennek a tudatában. Ami pedig nem ment át a tudatba, az nem létezik a lélek részére.

Éppen ezért, sem a szamojédeknél, se más egyébb civilizációt nélkülöző népnél nincsen meg a nő elnyomatásának tudata, mert a nő munkája nem más, mint egy gazdasági szükséglet. Itt megjegyzendő, hogy nem egy olyan törzset és népfajt ösmerünk, ahol a nő tölti be a családfő szerepét (Maternitas) és nincsen semmiféle elnyomásban része a férfi-nem részéről.

Ezeknél a népeknél a nő más biológiai konstrukciója a kényszerítő tényező, a külső felépítése mitsem bizonyít ennél jobban.

Így tehát ki kell, hogy maradjon a vad-szerzés, harc és egyébb dolgokból. (Jól tudjuk az amazonok regéjét, ahol is a nőknek kicsiny gyermekkorukban már eltávolították a bal mellét).

A római korban, a gazdasági prosperitás korában, a nőre, mint gazdasági tényezőre nem volt szükség és így közelebb állt a

felszabadításhoz, mint annak előtte. A gazdasági fellendülésből következik a kultúra és a civilizáció fejlődése is, amelynek hű tükörképe a művészetek fejlődése. Ott ellenben, ahol a munka nehezebb, azaz a megélhetési körülmények a klimatikus, vagy bármely más oknál fogva nehezebbek, ott a nő felszabadítása lassabban következett be, mint például az összes északi népeknél, amilyenek a szamojédek, az eszkimók, a lappok stb.

A középkori udvariasság ellenben nem volt soha! Ezt mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy éppen ennek az udvarias középkornak a találmánya volt a „ius primae noctis". Az udvariasság csak egyes hűbérúrvárak asszonyaira vonatkozott, ahonnan is ez a mese elterjedt. A feudális kor a nőkre nézve még rosszabb volt, mint talán bármi más. Vessünk csak egy tekintetet a pór nőkre, mert azok többen lévén, inkább mértékadók.

De miben is áll a nők felszabadítása?

Vajjon abban, hogy vonjuk őket a szent anyaság védőszárnyai alá? És miben áll a nő-kérdés?

A nők felszabadítása abban áll, hogy tekintet nélkül a másneműségükre, hagyjuk őket a társadalom építőmunkájában részt venni. Már most, kinek van erre joga? Annak, aki dolgozik és magán érzi az élet nyomását. Ha pedig a nőt elvonjuk a munkától, azaz az élettől, akkor befolyás alá kerülvén, nem jöhet, mint szavazói alany számításba.

Ma, a gazdasági válság hatalmas káoszában úgy tűnik fel, mintha a nő foglalná el a férfi helyét. De ez csak látszólagos. Mert nem találunk nőket a legelterjedtebb iparokban, ahol a legjobban pang a munka, mint például: Vas- és fémipar, fa- és butoripar, kohászat, bőrcserzés és még lehetne folytatni. A nők csak a könnyű munkahelyeket töltik be, amire tényleg inkább predesztináltak, mint a férfiak.

A nők kivonása a munkából egyáltalában nem szűntetné a munkanélküliséget, mert nem a munkanélküliség okozza a válságot, hanem a válság a munkanélküliséget s bár a kettő szorosan összefügg, mégis az előbbi a domináns. Különben is, az olcsó női munkás helyét ma már a szintén olcsó férfi munkás foglalja el.

Már most, ha a válságot enyhíteni lehetne, vagy akár meg is szüntetni, akkor minden kézre szükség volna, mert automatikusan megnőnének a szükségletek és ezeket mind jobban és jobban ki kellene elégíteni. Akkor munkába állhatna úgy a nő, mint a férfi.

A nőkérdés talán inkább abban rejlik, hogy a férfiak nagy része még most sem akarja elösmerni a nőt, mint egyenrangú munka- és vitaerőt. Ennek az oka az évszázados elnyomása a nőnek a munka szempontjából. Ám ez semmi körülmények között nem vonatkozik a munkásosztályra, ahol a nőt, mint egyenrangú felet ösmerik el. A polgári osztály bevett tradiciói küzdenek még ma is a nők tökéletes felszabadítása ellen.

Az anyaság szent és sérthetetlen, bár nem tudom, hogy helyes volna-e, e mögé a függöny mögé bújva a szavazati jogért har-

colni, már a fentebb említett okok miatt is. Az anyaságból nem von le semmit, ha valaki nő létére dolgozik, még ha — vasesztergályos is.

Most pedig pár szót a házasságról.

Tagadhatatlan tény, hogy a munkanélküliség korában a házasságok száma csökkent és jelenleg is állandóan csökken. Ennek az oka nem más, mint a gazdasági bázis hiánya. *De a házasságot nem lehet „futó kalandokkal" pótolni.* Mert ha így volna, akkor a házasság nem volna más, mint egy megrögzített, szexuálitásra felfektetett futó kaland. Már pedig nem az.

A házasságra, nemcsak ma, azért van szükség, mert két ember úgy anyagi, mint erkölcsi értelemben egymást támogatja, természetesen szexuális értelemben is. A szexuálitás a házasságban rendkívül fontos, (Van der Velde, Hoddan, Magnus Hirschfeld, Reich stb.) sőt talán a legfontosabb, mert a társadalom nem tűri meg a „futó kalandok" gyümölcsét, tehát úgy szexuálpolitikai, mint szexuálekonómiai oka van (Reich).

Szexuálpolitikai, mert szentesíteni akarja gyümölcsét és szexuálekonómiai, mert a társadalom nem tűr meg egy „hosszabb kalandot", legalább is a társadalom dominálóbb része. Egyszóval, ez ilyen szempontból nem más, mint egy ügyes sakkhúzás a társadalom tudatalattjában.

Végül pedig úgy a nő, mint a férfi csak akkor tudnak egy közös célért lelkesedni, ha a közös célt mind a kettő átérzi, ami pedig csakis akkor lehetséges, ha mind a két fél kiveszi a részét az élet küzdelmeiből és abban szerzi meg az ideálját!

H. Kara László

Olvassa és terjessze a »Híd«-at!

Halottak napján

Halottak napja van, jó volna pihenni, felejteni mindent, mint a halottak. De akkor miért fáj a távozás az élők sorából, ha kívánjuk a nyugalmukat? Miért vagyunk részvéttel irántuk, minek a könny, a bánat, a csüggedés, ha kielégíthet a végzetük? Furcsa, mégsem irígyeljük őket. Ez rettenetes bűn volna a halottat írígyelni, a halottnak meg nem bocsájtani.

Valami kell, valami hiányzik. Nehéz álmok ezek, melyek jajok és könnyek közt, tébolyító, fojtó káosszá sűrűsödnek. Hogy is volna jó? Halottnak lenni és élni? Gazdagnak és boldognak?! Össze van keverve, de mégis fájó igazsággá üllepszik le; a halottaknak nyugalom, szegényeknek megelégedettség és egyik sorsát se kívánjuk.

Ma halottak napján mégis jó volna pihenni, felejteni mindent, mint a halottak. Az örök csend fényéből volna jó egy békesugár az emberi „megnemértés" sötét otthonába; dermedt szívek mélyén dobognának, új életet dúdolnának. Halottak napja van, mi élünk, kegyetlenül, nem mint a halottak. Köztünk és közöttük nagy az ür, de éppoly nagy a remény.

A halottaknak jó, a halottak téren és időn kívül vannak, nem éreznek, nem fáj semmijük és mégis léteznek a megelégedettség biztos révében. Ha nem élnének, virágokkal nem díszítenénk a sírokat, nem lenne halottak napja, lényünk eldobva a testet, nem költözne emlékeinkbe. Jó nekik, mert kiszabadultak a vágy tüzes ostorával hajtott szekérből, a testből, mely véresre hajszol naponta bennünket; kegyetlenné, végzetessé teszi életünket. Talán ezért jó halottak napján a temetőbe járni, mert ide nem követhet, hisz hatáskőrén kívül esik. Itt beteljesül a nagy görög filozófus bölcsessége: „Boldog az az ember, akinek nincs semmi vágya". A halottaknak nincs semmi vágyuk: a temetőben nincsennek vágyak.

Ősz van, sárguló levelek sóhaja elvész az őszi ködben, majd a bágyadt napsugár lecsókolja őket és sárga avarként betakarják az ős rögöt. Ilyenkor ők hívnak és mi kimegyünk a temetőbe, ahol minden elcsendesül, a vágy tüze is elszunnyad és szólnak hozzánk, úgy, ahogy a halottak szoktak. Hatással vannak ránk, elérzékenyülünk, olyanok szeretnénk lenni, boldogok, mint ők, de nem értjük meg teljesen őket; testünk van, vágyunk van, mintha azt mondanák: le kell szenvedni a testet.

Boldogabbak és mégis gyászoljuk . . . E félreértett meghatott-

ságunkkal öntudatlanul gyarlóságunkat fátyolozzuk. Vágyunk a nyugalmuk után és mégis írtózunk a sorsuktól. Úgy látszik a létezés minőségének fogalmával nem vagyunk tisztában.

Az érzelmek tüzes hullámai sütögetik testünk. Ezek a mély sebek kiszárítják vérünket és sorsunk azonosul az övékével, amikor égető vágyunk elporlad a testtel. Örök törvények végzetszerűsége ez, hol a rész az egésszel, a véges a végtelennel egyesül. Talán ezen érdeklődésünk: létezésünknek lényege, vagy tudatalatti előrelátásunk külső megnyilvánulása: viszontlátásuknak.

Ha örök törvény azonosít bennünket lényükkel, akkor miért az írtózás? Talán ezen félelem siettett bennünket a meggondolatlan cselekedetekre és megfontolás nélkül „sokatígérő" „kevesetadó" vágyak vizeire hajszolt rabszolgák leszünk. Ezért volna jó megérteni a halottakat, hogy megértsük magunkat és értékelni tudjuk az életet.

1934 őszén újra halottak napja van. Krizantémok, őszirózsák virágkora ez. Szürke hantú sírokon bágyadt mosolyú bársonykák szerénykednek. Borostyán és fenyőillatt mámorosan csókolódzik a fáradt nap aranysugaraiban. Távozó madarak raja fekete pontokat dobál az azúrkék égre. Míg a földön fáradt emberek tömege vánszorog a temetőbe. Ha fáradtak is, azért van még remény, mert a temető csendes magánya visszaad valamit: egy-egy szikrát onnan, ahonnan elindultunk, hogy legyen élet, örök élet innen és túl a temetőben.

Kint vagyunk a temetőben; biztatóan dúdol az őszi szél, összesúgnak a sápadt falevelek, mintha mesélnének: a tél, a fehér halál után új élet. A meghatottság, részvét és könny között mosolyog egy szebb élet. Kell a könny, de ne az elkeseredés, hanem a megértés és a megnyugvás könnye legyen.

Közel egymáshoz sírok, kripták, szegények, gazdagok maradványainak örök odúja, megértik egymást. Mindenhol keresztek: kő és fakeresztek, csempék és korhadtak. A halottaknak mindegy, nem írígyek, nem hiúak. A sírokon utoljára nyílnak a virágok, beillatozzák a temetőt, melynek légkőrében fájó jajok vonaglanak. Gyermekek, szülők, hitvesek fojtó zokogása.

Nagyon sok temető van, de lesz egy nagy temető: most készül a világ egy nagy történelmi halálra, nem volt elég tízmillió ártatlan ember kegyetlen halála. Nem a halál a szomorú, hanem az eszköz, a tett, mellyel gyarlóságunknak áldoznak. Tízmillió! Szokatlan nagy szám. Szülők, gyermekek, hitvesek szeretettük elvesztésében öntudatlanul a megértés hiányát siratják. Százszor, ezerszer... Árvák sóhaja röpül ismeretlen sírok felé. Ha ismerik a temetőt enyhül a fajdalom. A temető megnyugvást jelent, hisz nem azért a halál, hogy az élőknek fájdalmat okozzon. Csak a bizonytalanság a gyötrő.

Mindenhol temető: Sarkok jeges pusztáin, az egyenlítő perzselő sivatagjain, a tengeren is. Magunk is az vagyunk, a lélek

temetője. Mindennek van, csak a kegyetlenségnek, a hiúságnak, a megnemértésnek nincs temetője.

Indulunk már haza, alig látunk. Az utak sötétek. Emberek jönnek-menek, egymásnak ütköznek, káromkodnak: — nem vigyázott! Valaki valamit keres, nem lát semmit és néz; van még remény: majd reggel. Reggel, mindjárt, ha fölkel a Nap.

Holnap... holnap fölragyog a béke Napja és fényt, életet fog ragyogni a dermedt szivekbe, hogy felismerjétek egymásban a bajtárst, a testvért.

Csillagok, gyertyák fényének álmos pislogása szűrődik a fekete éjszakába. Templomok lázas szivverése harapja a sötét csendet... harangoznak. Öreg anyóka fiára gondol; messze-messze Szibéria hótakart mezőin...

A temetőből új élet felé vezet az út, amint a halál után a föltámadás. Talán azértis halunk meg, hogy újra éljünk. Hisz ezért felejtettünk el elbúcsúzni a halottaktól... éreztük, hogy találkozunk...

Szokratesz halálos ágyán ezzel a meggyőződéssel üdvözölte ellenségeit: „Ha lélek él..." ?!

Dalmácia, 1934 november. **Czabai József**

BENCZ BOLDIZSÁR

KASBAH

I.

Leőrölt századok ittmaradt átka,
véres-emlékű sziklatömb
minden egyes mecsetje, háza.
Hajdan itt vert fészket, menedéket
a Földközi-tengerről
ezer kalóz-élet
s ahol ma modern Saint-Eugéne vagyon,
mig zúgott az afrikai ős-vadon,
itt apró keleti rács-ablakok
mögött,
nyögött
millió keresztény:
„rab vagyok!"

II.

aztán,
Isten dús csodával szállt ide
s bár durva pogány szablyán
halt el, egy-egy emberben az Ige,
mégis!, —
kik Krisztust örökölték,
tengerre szálltak,
hogy hódítsanak a Mi-Atyánknak.

III.

Hol Geronimo a keresztény
élve temettetett,
ebben a bűnös-zűrös Kasbahban
állok,
reszketek
és keresztet vetek.

IV

Az égből alig látok egy sávot,
elaggott éj van
s valahonnan távol
sirokkón vágtat az éjszakából
az ősi tam-tam,
mindig vadabban,
egyre vadabban.

V

Hosszan vonyít
egy bennszülött ének,
arról szól, hogy szép az élet
és Aissa arcán sejtet a fátyol,
Aissa, —
ki éppen, trágár táncot
egy karéj arab között táncol.

VI

Artikulátlan bőr-dudára
amott négerlány furája
gyújtja ezt eldorádót,
s vén mauresque kiabálja:
„entrez messieurs!,“
olcsó a csók.
Durva mozabit legények,
idegen éhes tengerészek,
mohó gorombán törtek előre
s a négerlány, a pőre dőre
félre sóhajt
egy únhatatlan örök óhajt:
ó, jaj, csak múlna már,
ez a kikiáltó
kiélt sáfár,
ez az undok lázas
keleti vásár...

VII

Hajnaltájig él a Kasbah,
falai alatt a tenger-moraj,
valaki nyög és ki sem tudja;
utolsó útját a szél-e, vagy egy
lélek futja?...

(Alger: Kasbah, 1934)

FIGYELŐ

A kisebbségi irodalom

A »Láthatár« szeptemberi száma

A közelmult években az utódállamok magyarságának irodalma teljesen önálló kisebbségi irodalommá nőtte ki magát. Úgy az erdélyi, mint a szlovenszkói és a legkésőbben indult vajdasági irodalom ma már jelentős helyet foglalnak el a magyarnyelvű kulúrtermékek és kultúrmunkák között. Komoly irodalmi és társadalmi folyóiratok, értékes kultúr-előadások és nagy jövőre tekintő könyvkiadó-vállalatok tesznek bizonyságot a halhatatlan kisebbségi kultúrmunkákról.

Mint külön-külön élő kis kultúrszigetek egymástól távol élik önálló életüket, ápolják anyanyelvüket és megóvják az elmúlástól mindazt, amit elődeik az anyaföldben, az anyanyelvben és népszokásokban megörökítve rájuk hagytak. Ám nemcsak azon dolgoznak, hogy örökölt kincsüket megőrizzék, hanem önfeláldozóan ápolják is azt, hogy a rohamosan fejlődő kultúra magaslatain méltó helyet foglaljanak el.

Erről az áldozatkész, önzetlen és mindenkire nézve messze a jövőbe ívelő hasznos kultúrmunkáról ad hozzáértő és beható ismertetést Csuka Zoltán a volt neves vajdasági költő lapja a „Láthatár". Célja megismertetni az anyaországgal a kisebbségi magyarok kultúrmunkájának értékes eredményeit. Fölkelti minden kultúrember érdeklődését a kisebbségi magyarság értékes kultúrmunkájára és ezzel új olvasótábort létesít az utódállamok irodalmának.

A kisebbségi írók és ezek munkájának beható ismertetése mellett nagy teret juttat a lap külföldön és más világrészen élő magyar írók számára.

*

A „Láthatár" második évfolyamát éli. Rövid multjának ellenére neves írókkal és munkatársakkal dicsekedhetik, akik az idegen földeken nagy önzetlenséggel és tudással áldoznak anyanyelvüknek és ezeréves kultúrájuknak.

Reményi József, az Amerikában élő neves magyar író és kritikus a kisebbségi irodalomról ír amerikai szemmel ismertetést. Az amerikai író legutóbbi európai látogatásakor Magyarországon és Erdélyben járt. Nagy elismeréssel emlékezik meg a kitűnő erdélyi írógárdáról, Tamási Áronról, Koós Károlyról, Dsida Jenőről, Drákó Istvánról és Szombathy Viktorról, de véletlen folytán-e, egy szóval sem említi a vajdasági magyar irodalmat a kisebbségi irodalmak között.

Szombathy Viktor „Regény a faluról" című tanulmányával egy olyan irodalmi problémát fejteget, amelynek fontossága nemcsak a kisebbségi irodalmakra, hanem az anyaországi regényirodalomra nézve is nagyjelentőségű.

Kollektív regényt kell írni a faluról, — írja Szombathy — típusokat belevinni a regénybe az új generáció meg-

tépettjeiből, írni a szomorú, harcias munkanélküliekről, a pártoskodókról, a vallásfelekezetek éles ellentéteiről, munkaalkalomról, a kihasználtakról és a sokszor szégyenletesen lekenyerezett, fillérekkel betömöttszájú szomorú parasztjainkról.

Erről kellene regényt írni!

Juhász Ferenc a volt becskereki Magyar Közművelődési Egyesület főtitkára beszámol a jugoszláviai magyar egyesület széleskőrű kultúrmunkájáról.

Reményik Sándor a neves erdélyi író a „Pásztortűz" című folyóirat multjáról és jövőjéről számol be a budapesti könyvnap alkalmával. A lap nemes célja a közeljövőben megörökíteni az ősi székely motívumokat, az erdélyi romantikus tájakat és azokat az értékes hagyományokat, melyeket a nagymultú, romantikus székelységtől kaptak örökségbe.

J. Szemlér Ferenc a vécsei Helikon idei találkozójáról emlékezik meg.

Báró Kemény János, az erdélyi kultúrharcosok áldozatkész vezére minden évben összehívja az erdélyi írókat kastélyába, ahol megtárgyalják a fontos és sürgős kultúrális kérdéseket.

Az idei találkozó három új célkitűzést teremtett meg. Az egyik az erdélyi magyar nép irodalmi nevelése; a második az erdélyi magyar drámaírás; a harmadik a magyar-román kultúrközeledés kiépítése.

Hogy ezek a határozott és jól kidolgozott célkitűzések milyen nagyjelentőségűek az erdélyi magyar irodalom történetében, azt nem szükséges külön kihangsúlyozni.

Ideje lenne már, hogy mi is a Vajdaságban, az itteni közönyös magyarságot hasonló irodalmi nevelésben részesítenénk.

Jancsó Elemér Bárd Oszkárról, Erdély legrégibb, élő magyar írójának életéről és munkásságáról ír beható tanulmányt.

A szemelvényekben, könyv és folyóirat szemlékben részletesen foglalkozik a lap a kisebbségi magyar irodalom és kultúrmunka minden megnyilatkozásával.

Különösen figyelemre méltó Ölvedi János: „Két generáció összetalálkozása" című cikke a pozsonyi Magyar Minervából.

Hogy Szlovenszkóban milyen nagy súlyt fektetnek az új generáció kultúrmunkájára, azt csak akkor látjuk tisztán, amikor a mi viszhangtalan földjeink felett a küzdelmes és nehéz munka után két-háromsoros hírközleményekben olvassuk munkánk tudomásul vételét: ezzel szemben Szlovenszkóban oldalakat szánnak a lapok az ifjúsági kultúrmunka propagálására és büszke elismerésére.

A két generáció összetalálkozásáról Ölvedi János így ír:

„A felületes újságolvasó, aki a krónikusan fellépő eseményeket csupán regisztrálni szokta, azoknak indító okait már nem keresi, jelen esetünkben is valószínűleg minden lelki megrezdülés vagy megjegyzés nélkül siklik át a tényeken s nem veszi észre, hogy e látszatra szimplán prózai megnyilatkozásban, a főiskolásság munkavállalásában **mennyi erő és szimbólikus tendencia rejlik**".

„Tévednénk, ha lebecsülnénk a főiskolásoknak ezt a kezdeményezését".

Úgyszintén Szombathy Viktor egy írásában nagy jelentőséget és értéket ad az új generáció kultúrharcának.

*

Aminthogy Szlovenszkóban és Erdélyben látjuk az ifjú kultúrharcosok megbecsülését és fölkarolását: kívánjuk mi is, hogy tegye meg ezt a vajdasági magyarság idősebb generációja is fiataljaival szemben.

Ha mást nem is, de a megbecsülést mi is kiérdemeltük!

Lévay Endre

Kassák Lajos:

Az utak ismeretlenek

A mi generációnk új lelki struktúrájának keresztmetszete. Pergöl Dániel messziről jött. Még félig gyerek, amikor önként jelentkezik frontszolgálatra. A háború gyilkos borzalmai közepette egymás után szakadtak el azok a fonalak, melyek gyermeksége életelképzeléséhez és gondolatvilágához kötötték: „Kicsúsztam a megszokott kerékvágásból és elszakadtam mindentől, ami fix pont a világban. A háború után tovább sodródtam és cepelt magával az áradás, mint a falevelet..." A szabad vándorok könnyelmű életét éli és „öntudatos" csavargóvá lesz: életének tengelye a kanyargó országút s ez vezeti ebbe az erdész-bányász városkába is, ahol új tényező vetődik az életébe: a szerelem. Mélységes ősi ösztönök késztetik eddigi életmódjának elhagyására; egy fakitermelő üzem szolgálatába lép a vállalat tulajdonosnőjének kedvéért. Furcsa szerelem szövődik most kettőjük között. A leány ereiben az erdőtulajdonos elődök vére kering, gondolatvilágát pedig a nevelés és a megszokás megtöltötték a polgári rend és a birtokos kapzsiság ércből gyúrt formáival. A vándor hosszú útján levetkezett minden hazug konvenciót s lényét a nemes emberiesség tölti be. A szerelem mintha áthidalta volna ezt a tátongó szakadékot s a házasság látszólag teljesen egybekapcsolja a két fiatal életet. Dániel már csak ritkán hallja a határtalan út hívó szavát, mintha teljesen beletörődött volna a tevékeny élet mindennapjainak szürke egymásutánjába.

Ekkor tör ki a munkásság bérharca. Dánielen egyszeriben úrrá lesz régi multjának harcos emléke és feltartózhatatlanul a munkásság oldalára sodorja. Ő lesz titkos vezetőjük, legfőbb támogatójuk. Most egyszerre feltárul a régi szakadék a maga vigasztalan örvénylő mélységeivel: az erdőtulajdonos szembekerül a csavargóval. Az asszonyban az anya ösztönös telhetetlensége igyekszik születendő gyermeke számára a lehető legnagyobb jólétet biztosítani, a férje viszont éjnek idején dézsmálja meg az éléskamrát, hogy a sztrájkolókat eleséghez juttassa. Az összeütközés elkerülhetetlen. Kisebb-nagyobb jelenetek csak elmélyítik az ellentéteket, amíg Dániel egy csöndes napon tudtára ébred, hogy feleségéhez immár nem fűzi semmi: „Elvesztem számára. Akár fejbe lőhettem volna magam előtte, annyira elvesztem a számára..." Egy verőfényes őszi hajnalon összefűzi hátizsákját s könnyű szívvel, könnyű léptekkel megindul. Ősz volt, amikor jött s most újra ősz van... Messziről kéklő hegyek integetnek... s az utak ismeretlenek.

A regény főalakja és kétségkívül a legtöbb átérzéssel és a legmelegebb tónusokkal megfestett figurája maga Pergöl Dániel. Szenvedései és bolyongásai átformálják a lelkét: a sokgenerációs elpolgáriasodás zománca lefoszlik róla, mint valami elkopott gúnya. Útálja a testet kínzó, lelket felőrlő robotot s minden vagyonnál többre becsüli a csavargók nehéz, de független szabadságban fürdőző életét. Megveti a képmutatást, a nagy szavakat, mert sorozatos kiábrándulásai elvették tőle a világba dobolt eszmékbe való hitet. Egyszerűen emberré lesz a szó legszorosabb értelmében s mélységes emberszeretetének kategórikus imperatívusza kényszeríti a kihasználtak és elnyomottak oldalára. Szemben vele Júlia az ellenkező véglet megtestesítője; hagyományokon és megszokáson nyugszik egész lelki élete. Önzése tulajdonképen nem is a saját fogyaté-

kossága, hanem szűklátókörű társadalmi osztályának öröksége. Sokszor kegyetlen, de kegyetlensége nem tudatos megfontolás eredménye, hanem a sokévi megszokás és környezet spontán megnyilatkozása: Tud gonosz lenni, anélkül, hogy rossz lenne.

A két főalak személyében két világfelfogás kerül szembe egymással. Mindkét részről megvan minden igyekezet és jóakarat az összesímuláshoz, de a szakadék áthidalhatatlan. Az új idők új embere talál ugyan jólétet, anyagi gondjai sincsennek, lelki megnyugvást azonban hiába keres. El kell indulnia, hogy lelke fájó ürességét betöltő, új tartalmat találjon. Hogy eljut-e Beteljesedés városába, nem tudni: Az utak ismeretlenek.

A regény minden sorából vajúdó korunk szól hozzánk, s minden szava a mi szavunk is, minden panasza, a mi panaszunk is: Ezért jelent mindenkinek komoly gyönyörűséget és nyereséget Kassák Lajos könyvének olvasása.

*

A regény a Nyugat kiadásában jelent meg.

T. Z.

Makkai Sándor:

Táltos király

A „Táltos király" egy regény trilógiának az első része. Ha a másik két rész is ennyire sikerül, úgy a magyar történelmi regények között egészen külön helyet foglal el. Makkai IV. Bélát választotta a regény főhőséül, ezt a kort és ezeket az embereket valóban csak a kisebbségi sorsba került ember értheti és írhatja meg ilyen fenségesen szépen. Ezzel nem azt akarom mondani, hogy a Táltos király-nak nincsenek hibái, de ezeket elnézhetjük, mert ezt a regényt egy egységes történelmi páthosz forrasztja egész alkotássá. A könyvben nagyon sok a történelmi vita anyag, sokat fogunk még a könyvről hallani, de csak büszkeséggel emlegethetjük történelmi regényeink között. Csodálatos, hogy milyen találóan jellemzi röviden fajtáját: „Gondold csak el, hogy mi volt a hun vagy avar nép Attila, Boján nélkül, s mi lett általuk? Kelet népei, a mienk is, egy teremtő akaratnélküli álmos, tunya, szívesen szétfolyó tömegek, szeretnek minden cél nélkül ballagni barmaik után s gondolat nélkül nézdegélni szét a világon. Alszik bennük az élet. Ha aztán jön az úr, aki gondolt róluk valamit, aki tud akarni, aki meglátott egy célt, amit ezzel a néppel elérhet s képes reá, hogy felébressze iránta a mélyben pislogó lángot: az mindent csinálhat belőlük és velük, amit csak akar".

A Táltos királyban Makkai majdnem az összes Árpád legendákat szerepelteti, de olyan lelki beállításban, hogy azokat már nem is legendáknak tekintjük, hanem mint igaz történelmet és talán ez a legszebb az egész munkában. Nem mesét mond, hanem egy rég letűnt dicsőséges multat elevenít fel s a legendáknak erkölcsi alapot ad.

II. Endre udvara a könnyelmű és saját egyéniségének kiélésébe elmerült király mellett a romlottság fészke, az ország kegyencek kizsákmányoló politikájának martaléka lesz. A tulajdonképpeni urak az adóbérlő szerecsenek és izmaeliták, akik gazdagra híznak, amíg a szegény földhőzragadt nép már lakhelyéről is megszökik, hogy az adókufárok elől legalább az életét megmenthesse és ne kelljen rabszolga sorba züllenie. Apjának tetteit Béla keményen elítéli, szembeszáll akaratával és ezért kegyvesztetté válik. Erdélybe vonul tehát, mint kiskirály

és a primitívebb, de romlatlanabb erdélyi magyarsággal és a régi keleti hadi technikát megőrzött székelységgel készül atyjától átvenni a trónt és a martalóc főuraktól visszahódítani az országot. Gyermekkora óta egy véres tragédia lidércnyomása nehezedik rája, Meráni Gertrudnak, édesanyjának meggyilkoltatása, akinek ugyanazokért a bűnökért kellett elvesznie, amiért ő atyjával kiengesztelődni nem bír. A beteges, látomásos Béla királyfi gyermekkorától érzi révületeiben, hogy egy rettenetes sárga rémmel kell megvívnia országáért és hogy ez a harc élet-halálharc lesz, amiben tragikusan nehéz lesz felülmaradnia. Itt van tehát a Szent Istváni probléma megint, amely kísértetként üldöztc az Árpádházi királyokat, míg Kún Lászlóban le is győzte őket, hogy azután nemsokára vége legyen a dicsőséges nemzetségnek. De IV. Béla már jelekből is értesül a közelgő tatár veszedelemről. Az erdélyi eredetű Sarolt, Szent István anyja jelenik meg neki egy látomásos alkonyatban, mikor az erdélyi rengetegben eltéved vadászat közben. Sarolt figyelmezteti Bélát a közelgő veszedelemre, azután a rejtelmes erdélyi hágókon apródonként beszivárgott egy-egy hír, a rémület egy-egy foszlánya, hogy közeleg a minden népeket elsodró sárga áradat. Eleinte nem tudják, ki légyen az a nemzet és különös jóslásokra támaszkodva, egy mesebeli keresztény fejedelmet várnak, aki legyőzvén a közbeeső pogány népeket, a nagy keresztény impériumot fogja megvalósítani. Egy gyulafehérvári domonkosrendi szerzetesben, egy túl a dunai magyar fiúban is rejtelmes misszióstudat ébred; őt is álmok gyötrik, hogy a messze ázsiai széleken maradt magyarságot megkeresse és haza vezényelje.

Béla királyfi elküldi őt a keleti rejtelmek kikutatására és közben szorgalmasan levelez Róbert érsekkel, aki az esztergomi bástyán az egyedüli olyan szilárd pont még erkölcseikben és nemzeti érzésben az Endre király udvarához tartozók közül, hogy előtte még az udvar is kénytelen meghajolni. Róbert érsek, a francia vérből származó törhetetlen acélpengéje a keresztény magyarságnak, ismeri Béla királyfi igazát és várja őt a magyar trónra. Apodfi Dénes nádorispán és Barcfi Miklós, a kincstárnok akik a mételyes kormányzás főképviselői, felszaporodott bűneikkel már nem érzik biztonságban magukat. A király öregszik, bár mégis hozott fiatal feleséget magának Olaszhonból s egy napon eljöhet az idő, hogy Béla jön rendet teremteni a helyébe. Ez a bűnözők végoráját jelenti. Összeesküvést szőnek tehát. A parvenű királynét szerelemmel hálózza be Apodfi Dénes, a kegyvesztett Béla helyett új trónörököst akarnak csempeszni a király kegyébe, az országot pedig hűbérül akarják adni a német császárnak, hogy a gyermekkirály helyett továbbra is maguk uralkodhassanak. De akad soraikban egy ember, aki bűntudatától sarkalva, az érsekhez megy és meggyónja az összeesküvést. Az érsek pedig vezeklésül azt rója rá, hogy akadályozza meg azt, amiben ő is résztvett eddig. Béla királyfi hadakkal érkezik Erdélyből, hogy a betörő és az országot hűbérül kivánó németeket kiverje, de atyjának már csak halálos ágyához érkezik. Megérkezik Julián barát is a tatároktól elsöpört keleti magyarság pusztulásának hirével. Itt a döbenetes Muhi előtti csendben, egy ekölcseiben teljesen megrendült és széthuzó ország lidérces képével végződik a „Táltos király."

Csúcsként magasodik ki Róbert érsek hajlithatatlan erélyével és hitével, a fiatal királyi pár erkölcsi erejével és elszántságával.

Makkai Sándor, az igazi kisebbségi mentalitású iró, aki eredménnyel járta meg népének és korának vezeklő kálvária utját, új értékkel ajándékozta meg a kisebbségi irodalmat.

Szentgyörgyi László

A magyar szavak életéből

A mult század első felében hatalmas erővel ragadta meg a lelkeket a magyar nyelv elmaradottsága. Nagy lelkesedéssel láttak neki, hogy részben új szavak alkotásával részben régieknek a felújításával a mi csengő-bongó nyelvünket a többi nagy európai kultur nemzet nyelvének színvonalára emeljék. A magyar nyelvészet hőskora volt ez, amikor kevesebb tudással, de annál több lelkesedéssel igyekeztek nyelvünk bántó jövevényeit magyar szavakkal pótolni. Sok ezer szót alkottak igy, melyeknek nagy része sohasem, vagy egészen más jelentésben mint alkotója tervezte, vált közhasználatúvá. Ennek a kornak néhány érdekes alkotását fogjuk ismertetni.

Tanár. Fogarasi János nem tartotta helyesnek, hogy a **doktor** fogalmat nem tudjuk kifejezni magyarul. Megalkotta tehát a **tanár** szót 1833-ban. Bugát Pálnak nagyon tetszett ugyan az új szó, de a jelentésével nem volt megelégedve. Szerínte a tanár szó **tan** és **ár**-ból tevődik össze, tehát annyit tesz, hogy **tant áraszt**; már pedig a tant nem a doktorok hanem a professzszorok árasztják. Ki állhat ellen ilyen érvelésnek? Így lettek a professzorok **tanárokká**. Bugát Pál sajnálta azonban, hogy a doktorok így hoppon maradtak és sietve megalkotta a **tudor** szót. Mert a doktorok olyan urak-ból lesznek, akik tudnak: **tud-úr**. Nem tudván, hogy a nádor szavunk szl. jövevény azt **nagy-úr**-ból származtatta. Ha pedig **nagyúr**-bol **nádor** lett úgy **tudúr**-ból is **tudor**-nak kell lenni, és még sincs doktor, aki magát ma tudornak nevezné.

Vezekel szavunk is furcsa tévedésnek köszönheti létet. Ma, ha valaki bajba kerül azt kiáltja **elvesztem** vagy idegenesen „el vagyok veszve". Régen azonban **„jaj veszék" „jaj veszék"**-et kiáltottak, innen van, hogy a jajgató emberre azt mondjuk, hogy **jajveszékel**. Az akkori idők tökéletlen helyesírásával úgy az **e** mind az **é** hangot egyszerű **e**-val jelölték, a mai **sz**-hangot pedig egyszerű **s** vagy **z**-vel, azaz a **veszékel** szót kodexeink még **vezekel**-nek írják. Olvasni persze azért már akkor is **veszékel**-nek olvasták, Horvát Endre aki nem volt jártas a kodexek olvasásában tévedésből **vezekel**-nek olvasta és 1931-ben „Árpád" című hősköltemányében így is írta. A jelentése az volt, hogy: 'sirat'. De mások úgy értették, hogy 'bűnbánatot tart'. Úgy, hogy ma már csak ezzel a jelentéssel ismerjük és használjuk. Ugyancsak Horvát Endre hibás olvasásából keletkett a **sírám** szó is. Ráskai Lea a XVI. századi apáca a Margit legenda másolója **syralmit** szót, mely **siralom**-nak hangzik ma, l nélkül írta le **syramit**. Ezt Horvát Endre nem vette észre és tévesen **sírám**-nak olvasta. A XIX. század költői nyelve gyakran használta **siralom** helyett.

A **föveg** és **nemtő** szavainkat a XVI. század nyomdahibái hozták létre. Calepinus 1584-ben adta ki 10 nyelvű szótárát, melyben magyar rész is volt. A jó francia szedő mivel az **f**-et akkoriban igen hasonlóan írták az **s**-sel f és s tévedésból **söveg** — **süveg** helyett föveget szedett. A latin **genius**-t **nemző**-vel magyarította a szótár, itt pedig a **z**-helyett szedett **t**-t. Mikor aztán Molnár Albert szerkesztette a szótárat jóllehet, sohasem hallotta a föveg és nemtő szavakat, nem merte Calepinus állítását kétségbe vonni s változtatás nélkül vette át szótárába mind a két szót. Molnár Albert után Pápai Páriz vette be szótárába és így tovább 300 éven át vándorolt változatlanul, szótárról-szótárra a **föveg** és a **nemtő**. Végül is a nyelvújítás korában valamelyik írónak megtetszett ez a két „régi" „szép" szó „felújította" és elterjesztette. Az irodalomban ma is használatosak, de az élő nyelv bizony nem fogadta be mai napig sem őket.

—gner

Felelős szerkesztő és kiadó LÉVAY ENDRE
Szerkesztőség és kiadóhivatal SUBOTICA, Sienkievićeva ulica 23.
A kéziratokért nem felelünk és azokat vissza nem adjuk.

Gradska štamparija, Subotica. — 34—1151

A „Híd" üzenetei

(Beérkezett levelekről és kéziratokról)

Sz. T., Csantavír. Örömmel vettük önzetlen és áldozatkész támogatását, melylyel lapunkat lelkes magyar fiatalokhoz juttatta. Értékes közreműködését ismételten köszönjük és egyúttal sajnálattal értesítjük, hogy első, harmadik és negyedik számunkból teljesen kifogytunk. A kért 5—5 példányt tehát nem küldhetjük.

K. Sz. Gy., Szubotica. Az elmult év decemberében Becskereken hirdetett két pályázat (Stern Lázár és Kelemen János) eredményeiről következő számunkban pontos beszámolót hozunk.

K. J., Szenta. A kisiparosokról írt cikke ötletes, de stílusában és problémáinak megoldásában annyi a zavarosság, hogy cikke ezért nem közölhető.

A legnagyobb örömmel látjuk lelkesedését lapunk iránt, melyet cikkében annyiszor kihangsúlyozott. Ajánljuk, hogy szorgalmasan olvasgassa a 30 éves magyar íróinak könyveit (Móricz Zs., Szabó D., Zilahy, Kassák) és intenzívebben foglalkozzon a magyar nyelvvel és helyesírással. Minekutána is szívesen látjuk világosan kidolgozott munkáit.

L. E., Muzsla. Cikkének fölépítése és a nehézkes probléma megoldása erősen klerikális irányú. Bajosan hisszük, hogy a mai zűrzavarban az emberiséget lehetséges a szeretet és a lélek jelszavával meggyőzni. Ha lapunk klerikális lap lenne, úgy készségesen leközölnénk cikkét. Mi ugyancsak társadalmi szemle vagyunk és csakis ebből a szemszögből kiinduló tanulmányokat közölhetünk.

K. J., Sztári Becsej. Lapunk a fiatalok társadalmi és irodalmi szemléje. Szívesen veszünk minden olyan cikket, mely az újabb generációra vonatkozó aktuális problémákkal foglalkozik. Lapunknál az irodalom teljesen alárendelt szerepet játszik, miért kérjük, mellőzze verseit.

R. O., Crvenka. Lapunk teljesen ideális alapon fölépített sajtóorgánum. Munkatársaink egész tábora ingyen dolgozik, mivel minden befolyó összeget a lapba fektetünk. Amiből érthető, hogy ideológiánk nem engedi meg, hogy bárkinek is ingyen vagy a csekély előfizetési összeg mellett „kedvezményesen" adjuk a lapot.

B. J., Palics. Versei hallatlanul banálisak: még a legkomolytalanabb lapnál sem számíthat leközlésre. Tiszteletpéldányra semmiesetre sem számíthat.

G. P., Temerin. Felhívására lapunkat a jelzett címre elküldtük. Elvárjuk további intézkedését.

L. I., Vel. Kikinda. A kért lapokat a jelzett címekre elküldtük. Elvárjuk további intézkedését.

Többi levelekről és kéziratokról legközelebb.

Felkérjük munkatársainkat, hogy a kéziratokat legkésőbb 20-ig küldjék be.